

boerennatuur

Beheerpakketten Agrarisch Natuur- & Landschapsbeheer

ANV Waddenvogels

Beheerjaar 2025

Uitgave van:

BoerenNatuur

Bemuurde Weerd O.Z. 12

3514 AN Utrecht

T: 085-0232137

E: info@boerennatuur.nl

W: www.boerennatuur.nl

Inhoudsopgave

Colofon	3
Overzicht beheerpakketten ANLb 2025	5
Cumulatie en Grondgebruik	8
Opbouw van de beheerpakketten.....	9
1 Grasland met rustperiode	10
2 Kuikenvelden	12
3 Plasdras voor weidevogels	13
4 Legselbeheer op grasland.....	15
5 Kruidenrijk grasland.....	17
6 Extensief beweid grasland.....	19
7 Ruige mest.....	21
8 Hoog waterpeil voor weidevogels.....	23
9 Poel en klein historisch water	25
10 Natuurvriendelijke oever	27
11 Rietzoom en klein rietperceel	29
13 Botanisch grasland	30
20 Hakhoutbeheer	32
29 Bosje	34
39 Bodemverbetering op grasland en bouwland.....	36
41 Ontwikkeling kruidenrijk grasland.....	38
42 Legselbeheer op bouwland en uitgesteld zaaien	40
46 Verbrede bufferstrook	42
Bijlage 1. GVE tabel	433

Colofon

Dit document is opgesteld voor de uitvoering van het Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer (ANLb) en wordt door de agrarische collectieven gebruikt.

De eigenaar van de tekst is BoerenNatuur

Redactie en contact: Lieneke Bakker – lbakker@boerenatuur.nl

Bij citeren van dit document als bron vermelden Overzicht Beheerpakketten Agrarisch Natuur & Landschapsbeheer, versie 2025

Overzicht beheerpakketten ANLb 2025

	Pakketnaam		Pakketvariant
1	Grasland met rustperiode	a	van 1 april tot 1 juni
		b	van 1 april tot 8 juni
		c	van 1 april tot 15 juni
		d	van 1 april tot 22 juni
		e	van 1 april tot 1 juli
		l	voorweiden tot 1 mei, daarna rust tot 15 juni
		t	voorweiden tot 8 mei, daarna rust tot 15 juni
		u	voorweiden tot 15 mei, daarna rust tot 15 juni
2	Kuikenvelden		Het pakket "kuikenvelden" is vervangen door pakket (4 d legselbeheer met twee weken rust tussen 1 mei en 1 augustus Het pakket "kuikenvelden" is vervangen door pakket (4 e legselbeheer met twee weken rust tussen 1 mei en 1 augustus
3	Plasdras voor weidevogels	c	van 15 februari tot 15 juni, volvelds
		o	van 15 maart tot 15 juni, greppel
		p	van 15 maart tot 1 juli, greppel
4	Legselbeheer op grasland	a	legselbeheer op grasland
		d	plus 2 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus
		e	plus 3 weken rust in de periode van 1 mei tot 1 augustus
5	Kruidenrijk grasland	a	rust 1 april tot 15 juni, 4 indicatorsoorten
		b	rust 1 april tot 22 juni, 4 indicatorsoorten
		c	rust 1 april tot 1 juli, 4 indicatorsoorten
		h	rand, 4 indicatorsoorten
6	Extensief beweid grasland	a	beweiding verplicht van 1 mei tot 15 juni, minimaal 1 en maximaal 1,5 GVE/ha.
		b	beweiding verplicht van 1 mei tot 15 oktober, minimaal 0,15 en maximaal 0,5 GVE/ha
		c	beweiding verplicht van 1 mei tot 15 juni, minimaal 1 GVE/ha en maximaal 3 GVE/ ha

		d	beweiding verplicht van 1 mei tot 1 juli, minimaal 1 en maximaal 1,5 GVE/ha
		e	beweiding verplicht van 15 mei tot 1 juli, minimaal 1 en maximaal 1,5 GVE/ha
7	Ruige mest	a	ruige mest
8	Hoog waterpeil voor weidevogels	a	het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 20 cm verhoogd t.o.v. het omliggend waterpeil, van 15 februari tot 15 juni.
		b	het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 30 cm verhoogd t.o.v. het omliggend waterpeil, van 15 februari tot 15 juni.
		d	het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 20 cm verhoogd t.o.v. het omliggend waterpeil, van 15 maart tot 15 juni.
		e	het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 30 cm verhoogd t.o.v. het omliggend waterpeil, van 15 maart tot 15 juni.
9	Poel en klein historisch water	a	kleine poel met jaarlijks beheer en groot onderhoud
		b	grote poel met jaarlijks beheer en groot onderhoud
		c	kleine poel met jaarlijks beheer
		d	grote poel met jaarlijks beheer
10	Natuurvriendelijke oever	a	natuurvriendelijke oever
11	Rietzoom en klein rietperceel	a	smalle rietzoom
13	Botanisch grasland	a	botanisch weiland (4 indicatorsoorten)
		b	botanisch hooiland (4 indicatorsoorten)
20	Hakhoutbeheer	a	jaarlijks beheer
		b	jaarlijks beheer plus tussenkap
		c	jaarlijks beheer plus eindkap
29	Bosje	a	jaarlijks beheer plus periodiek onderhoud in de contractperiode
		b	jaarlijks beheer
39	Bodemverbetering op grasland en bouwland	a	grasland met ruige stalmest

		b	bouwland met vaste mest of bodemverbeters
		c	bouwland met gewasresten, incl stro & groenbemesters en onderwerken
		d	grasland met overige vaste mest of bodemverbeters
41	Ontwikkeling kruidenrijk grasland	a	verschralen voedselrijk grasland
		b	doorbreken Witboldominantie
		c	verschralen voedselrijk grasland plus aansluitend kuikenveld
		d	doorbreken witboldominantie plus aansluitend kuikenveld
42	Legselbeheer op bouwland en uitgesteld zaaien	a	legselbeheer op bouwland
		b	met rustperiode van 15 maart tot 15 mei
46	Verbrede bufferstrook	a	verbrede bufferstrook
Pluspakketten op eco-activiteiten			
81	Gefaseerd maaien- in aanvulling op eco-activiteit	a	Gefaseerd maaien – in aanvulling op de eco-activiteit Grasland met kruiden
		b	Gefaseerd maaien – in aanvulling op eco-activiteit Bufferstrook met kruiden langs grasland

Cumulatie en Grondgebruik

ANLb-pakketten kunnen in een aantal gevallen onderling cumuleren, omdat ze elkaar kunnen versterken in het creëren van habitatkwaliteit of klimaat- en waterdoelen. Cumulatie is aan regels gebonden:

1. Cumulatie kan alleen als er voor verschillende activiteiten wordt vergoed.
2. Cumulatie kan alleen binnen één leefgebied en beheerfunctie (per beheereenheid dus). In de meeste gevallen kan er niet gecumuleerd worden vanwege ontoelaatbare staatssteun.
3. In deze cumulatietabel is geen rekening gehouden met de mogelijkheden van beheerpakketten in leefgebieden en categorieën ([zie overzicht pakketmogelijkheden per beheerfunctie en leefgebied op intranet](#)). Dit kan tot gevolg hebben dat niet alle cumulatie mogelijkheden in een leefgebied of categorie kan.

In onderstaande tabel wordt in de tweede kolom aangegeven welke cumulatiemogelijkheden er zijn. In de derde kolom wordt aangegeven op welk terreintype het pakket toegepast kan worden.

Pakket	Cumulatiemogelijkheden	Grondgebruik
1 Grasland met rustperiode	7, 8, 39d	Grasland
2 Kuikenvelden	Alleen verlenging op 4a	Grasland
4 Legselbeheer op grasland	7, 8, 39d	Grasland
5 Kruidenrijk grasland	7, 8	Grasland
6 Extensief beweid grasland	7, 8, 39d	Grasland
7 Ruige mest	VERPLICHT! 1, 4, 5, 6, 8	Grasland
8 Hoog waterpeil voor weidevogels	1, 4, 5, 6, 7, 10, 39d, 41	Grasland
10 Natuurvriendelijke oever	8	Landschap
13 Botanisch grasland	8	Grasland
39b-c Bodemverbetering bouwland	42	Bouwland
39d Bodemverbetering grasland	1, 4, 6, 8	Grasland
41 Ontwikkeling kruidenrijk grasland	8	Grasland
42 Legselbeheer op bouwland	39b, 39c	Bouwland
Pluspakketten		
81 Gefaseerd maaien- in aanvulling op eco-activiteit	Specifiek als plus op eco-activiteiten	Grasland

Er zijn dingen om extra op te letten:

- **Pakket 7** (Ruige mest) kan niet zonder cumulatie worden afgesloten.

Opbouw van de beheerpakketten

De pakketten zijn opgebouwd uit de volgende onderdelen:

1. Introductie met doel van beheerpakket
2. Beschrijving van het beheer
*Opgesplitst in beheereisen (o.b.v. beheeractiviteiten uit de koppeltabel),
aanvullende beheervoorschriften en adviezen.*
3. Pakketvarianten
4. Meldingen

1 Grasland met rustperiode

Introductie

Dit pakket biedt rust aan broedende vogels en opgroeiende kuikens. Een rustperiode is vooral voor weidevogels van belang, maar het beheer biedt ook schuil- en foerageergelegenheid voor insecten en kleine zoogdieren.

Voorweiden is toegestaan. Zeker bij productieve graslanden met weinig nesten is dit zinvol: het voorkomt een te zwaar gewas aan het eind van de rustperiode waarin kuikens zich moeilijk kunnen bewegen. Het voorweiden kan tot begin mei, zodat de vogels daarna rust hebben.

Combineren met hoog waterpeil is een waardevolle optie voor grasland met rustperiode. Hoog waterpeil remt de grasgroei, waardoor de grasmat geschikt is voor weidevogelkuikens. Daarnaast zitten wormen en andere bodemdieren ondieper in de bodem waardoor ze beter beschikbaar zijn voor weidevogels.

Om te voorkomen dat het gras te zwaar wordt, wordt afgeraden om voor de rustperiode te bemesten. Dat voorkomt dat het gras aan het eind van de rustperiode gaat liggen en vervilt. Dat geldt zeker voor bemesting met kunstmest en drijfmest, waaruit de voedingsstoffen snel beschikbaar komen.

Weidevogellandschap (<https://nl.wikipedia.org/wiki/Weidevogel>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Er worden in de rustperiode van datum x tot datum y geen landbouwkundige bewerkingen uitgevoerd [1].
- **Pakket l t/m u:** Voorweiden en daarna rust: Het grasland wordt vanaf 1 maart en vóór de rustperiode niet gemaaid [3].

Aanvullende beheervoorschriften

- In de rustperiode vinden geen bewerkingen plaats, ook geen beweiding.
- Het te voet betreden van het perceel moet zoveel mogelijk worden beperkt. Uitzonderingen kunnen worden gemaakt voor maatregelen in het kader van het ANLb zelf, maar ook deze moeten zoveel mogelijk worden vermeden.
- Grasland met een rustperiode in de vorm van randen is toegestaan in kleinschalige gebieden en in gebieden die gericht zijn op waterdoelen (droge respectievelijk natte dooradering, of waterkwaliteitsdoelen). Deze randen moeten minimaal 6 meter breed zijn.
- Pakketten met vroegere rustperiode zijn vooral voor kieviten geschikt, bij andere soorten wordt een langere rust aangehouden.

Adviezen

- Het advies is om de voorjaarsbemesting achterwege te laten en na de rustperiode te bemesten. Dit voorkomt een veel te zware snede na de rustperiode. Weidevogelkuikens kunnen zich moeilijk voortbewegen door een zwaar gewas.
- Dit pakket kan worden gecombineerd met Ruige mest, met Hoog waterpeil en Gefaseerd maaien.

Pakketvarianten

- 1a rust van 1 april tot¹ 1 juni
- 1b rust van 1 april tot 8 juni
- 1c rust van 1 april tot 15 juni
- 1d rust van 1 april tot 22 juni
- 1e rust van 1 april tot 1 juli

- 1l voorweiden tot 1 mei, daarna rust tot 15 juni
- 1t voorweiden tot 8 mei, daarna rust tot 15 juni
- 1u voorweiden tot 15 mei, daarna rust tot 15 juni

¹ De einddatum ('tot'-datum) valt buiten de beheereis. Dat geldt voor alle pakketten in dit overzicht

2 Kuikenvelden

DIT PAKKET IS UITSLUITEND BESCHIKBAAR ALS VERLENGING MET RUSTPERIODE OP HET BASISPAKKET 4A LEGSELBEHEER

Introductie

Kuikenvelden bieden opgroeiende kuikens van weidevogels de ruimte om op te groeien, omdat een deel van het perceel waar ze zitten niet wordt gemaaid, terwijl de rest al wel wordt gemaaid. Het zijn vaak stroken of blokken in een grasland waar het grasland lang genoeg is om schuilgelegenheid en voedsel voor kuikens te bieden.

De vergoeding voor dit last-minute beheer met uitgesteld maaien begint te lopen vanaf 16 mei. Kuikenvelden worden beheerd als vervolg op legselbeheer op grasland, registreer ze dan onder pakket 4 – Legselbeheer.

Kuikenveld: strook niet gemaaid gras (foto <https://www.collectiefnoordwestoverijssel.nl/last-minute-beheer-afsluiten/>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Er worden in de rustperiode van datum x tot datum y geen landbouwkundige bewerkingen uitgevoerd [1] (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

- In de rustperiode vindt er in het kuikenland geen bewerking plaats en is er ook geen beweiding.
- Kuikenvelden in de vorm van stroken zijn ten minste 6 meter breed.
- Kuikenvelden mogen niet voor 1 juni worden gemaaid, dus ook niet voorafgaand aan de rustperiode voor een kuikenveld.

Pakketvarianten

De rustperiode valt in de periode van 1 mei tot 1 augustus en heeft een duur van tenminste:

2a / 4d 2 weken

2b / 4e 3 weken

Meldingen

Zie voorwaarden pakket 4.

3 Plasdras voor weidevogels

Introductie

Plasdras is een aantrekkelijk biotoop voor weidevogels om te rusten en te foerageren. Wormen en emelten komen bij een hoge grondwaterstand dichterbij het maaiveld en zijn daardoor beter bereikbaar voor weidevogels. Plasdrassen kunnen als greppel-plasdras worden ingezet. Greppel-plasdras is een kleinschalige variant van plasdras en wordt ingezet langs slootjes en greppels die van oudsher op het perceel aanwezig zijn. De greppel-plasdras is ook mogelijk via dit beheerpakket.

Niet het diepe water, maar juist het 'drassige' deel van een plasdras is het meest waardevol voor weidevogels. Praktisch vertaald hoeft u op een goed plasdrasperceel niet noodzakelijkerwijs laarzen aan om droge voeten te houden, maar heeft u wel per definitie natte sokken als u er op schoenen doorheen zou lopen. De oppervlakte voor dit pakket is het deel dat in de beheerperiode continu drassig is.

Het is noodzakelijk dat grenzend aan het plasdrasperceel ook kruidenrijk grasland aanwezig is, of grasland met een rustperiode. Dit voorkomt het ontstaan van een 'ecologische val' waarbij de plasdrassen weidevogels uit de omgeving aantrekken, maar waar de nesten vervolgens niet uit kunnen komen of de kuikens niet groot worden, door gebrek aan voedsel (kruidenrijk grasland) of schuilmogelijkheden (rustperiode) in de directe omgeving. In plaats van een verbetering van de biodiversiteit, zorgt het beheer dan onbedoeld voor een achteruitgang.

Het pakket met startdatum 15 februari heeft als voordeel dat de plasdras aanwezig is bij de start van het weidevogelseizoen, het pakket met startdatum 1 maart biedt een langere tijd voor de ontwikkeling van de bodemfauna. De plasdrassen in de periode mei-augustus hebben een functie als opvethabitat voor de vogels. De plasdras in november-december is bedoeld voor overwinterende soorten zoals de Kleine zwaan.

Plas dras in Krimpenerwaard (foto <https://www.hetkontakt.nl/regio/krimpenerwaard/191048/steeds-meer-plasdraspompen-in-krimpenerwaard>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Het land is geïnundeerd (volledig drassig). De inundatieperiode loopt van datum x tot datum y [4] (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

- Plasdrassen kunnen op een heel perceel of deel van het perceel liggen. Plasdras zetten van het land rondom greppels of langs slootkanten is ook mogelijk.
- De plasdras wordt gecreëerd met pompen, dammetjes, afsluiten greppels of andere maatregelen.
- Het plasdraspakket heeft betrekking op het drassige deel van een perceel. Dat deel moet in zijn geheel drassig zijn.
- Om plasdras tot productieve (landbouw)grond te laten behoren is minstens één keer per jaar een maaibeurt nodig. Eventueel kan het helpen om de kale, slikkige grond in te zaaien.
- Om de plasdras niet te omgeven met een te zwaar gewas, moet het hele perceel vooraf niet worden bemest, gesleept of gebloot.

Adviezen

- Om te voorkomen dat de plasdras een ecologische val wordt, is het belangrijk om rondom de plasdras rust en dekking aanwezig is, bij voorkeur met kruidenrijk grasland of eventueel grasland met uitgestelde maaidatum, maar dat gewas moet niet te zwaar worden.
- Om te voorkomen dat de plasdras omgeven wordt door een te zwaar gewas, is het advies om ook na afloop terughoudend te zijn met bemesting en het perceel kort de winter in te laten gaan.
- Dit pakket kan gecombineerd worden met een predatieraster, daarbij wordt het raster rondom meerdere percelen met weidevogelbeheer geplaatst.

Pakketvarianten

3c Plasdras 15 februari tot 15 juni

3o Plasdras 15 maart tot 15 juni

3p Plasdras 15 maart tot 1 juli

Meldingen

~~Pakket i-m: Minimaal 7 kalenderdagen vóór de ingangsdatum melden bij RVO.nl.~~

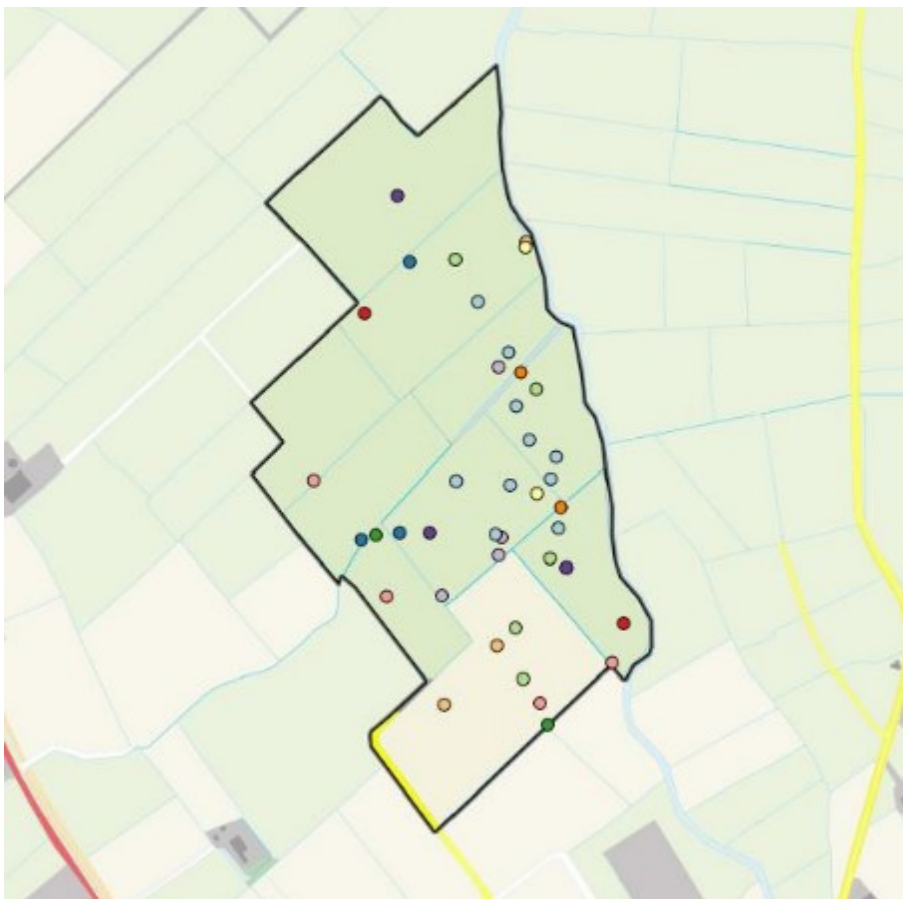
4 Legselbeheer op grasland

Introductie

Dit pakket helpt boeren bij de bescherming van nesten en kuikens op grasland. Doordat bekend is waar nesten en kuikens aanwezig zijn, kunnen werkzaamheden daarop worden afgestemd. Hiervoor is het contact met veldmedewerkers en vrijwilligers is erg belangrijk. Zij brengen de nesten in en kuikens in kaart. Nesten worden geregistreerd, het liefst digitaal. Monitoring vindt idealiter zoveel mogelijk vanaf de rand van het perceel plaats. In overleg met het collectief wordt besproken óf en wanneer het perceel wordt gemaaid of beweid.

Bij aanwezigheid van nesten op grasland worden nestbeschermers geplaatst bij beweiding en bij maaien wordt een deel van het perceel niet gemaaid, zodat de kuikens daar veilig kunnen opgroeien. Op dit deel kan legselbeheer plus aansluitend een periode van rust worden afgesloten.

Sommige vogels, met name de wulp, zijn solitaire broeders die niet in clusters broeden zoals kievit en grutto vaak doen. Om de kans op predatie te verkleinen is het soms gewenst deze nesten individueel uit te rasteren. Dit raster staat gedurende een korte periode van 2 weken of langer. Het tijdstip van plaatsen is flexibel, afgestemd op de broedperiode van de desbetreffende soort.

Kaart met territoria van vogeltelling (fragment) (Bron <https://www.waadrane.frl/nieuws/cursus-broedvogels-tellen-succesvol-afgerond/>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Er wordt aantoonbaar gezocht naar nesten. Gevonden nesten zijn geregistreerd (bijvoorbeeld op stalkaart of via geo-informatie). Voor specifieke soorten kan nestgelegenheid worden geplaatst [5].
- **Pakket a:** Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, tenminste via enclaves van minimaal 50 m² of via het plaatsen van nestbeschermers [5].
- **Pakket d-e:** Kuikenvelden na legselbeheer: Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen op een deel van het perceel (tenminste via enclaves van minimaal 50 m²) via een rustperiode van datum x tot y waarbij de vrijwaring tenminste 14 kalenderdagen duurt [5] (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

- Nesten moeten worden geregistreerd en je moet ook aan kunnen tonen dat er naar nesten gezocht is, ook als er geen nesten zijn. Het liefst zien we dat nesten digitaal worden geregistreerd, bijvoorbeeld in de Boerenlandvogelmonitor, BFVW, Avimap, met een registratie die up to date is. Eventueel registreren via stalkaarten. Via deze registratiemiddelen wordt bijgehouden dat er gezocht is.
- **Pakket a i:** De beheereenheid wordt tijdens het broedseizoen één of meerdere malen gecontroleerd op aanwezige legsels. Monitoring van nesten en kuikens zoveel mogelijk zonder betreding van het veld uitvoeren (bijvoorbeeld vanaf de rand van het perceel of met drones).
- **Pakket a:** Een nestenclave heeft een doorsnede van minimaal 8 meter (straal van minimaal 4 m), wanneer de enclave de vorm van een cirkel heeft.
- De pakketten met kuikenvelden (**d t/m e**) volgen op pakket **4a**. Dus dit pakket start met pakketvariant **4a**, waar nodig wordt het deel met de kuikenvelden omgezet naar **4d t/m 4e**.
- **Pakket d t/m e:** In de rustperiode zijn bewerkingen en beweiding niet toegestaan
- **Pakket d t/m e:** Kuikenvelden in de vorm van stroken zijn ten minste 6 meter breed.

Adviezen

- Het [maaiprotocol](#) zoals opgesteld door collectief Veluwe kan gebruikt worden om deelnemers te instrueren over het maaien.

Pakketvarianten

4a Legselbeheer op grasland

4d Legselbeheer op grasland plus 2 weken rust in de periode van 15 mei tot 1 augustus

4e Legselbeheer op grasland plus 3 weken rust in de periode van 15 mei tot 1 augustus

Meldingen

Pakket d-e: Start rustperiode binnen 7 kalenderdagen melden bij RVO

5 Kruidenrijk grasland

Introductie

Kruidenrijk grasland is erg belangrijk voor diverse doelsoorten. De graslanden dragen bij aan de kwaliteit van weidevogelmozaïeken, aan een gevarieerde dooradering, maar ook als meerjarig habitat in akkerclusters zijn ze waardevol. De bloeiende kruiden trekken insecten aan, wat weer de voedselbeschikbaarheid verhoogt voor vogels. Door de late maaidatum zijn kruidenrijke graslandpercelen een geschikt toevluchtsoord voor dieren, in het geval dat omliggend grasland wordt gemaaid of akkers geogst. Bemesting van kruidenrijk grasland mag buiten de rustperiode, maar om te voorkomen dat er te zwaar gewas komt te staan wordt alleen bemesting met ruige mest aangeraden. Een te zwaar gewas gaat liggen en is niet meer geschikt voor kuikens. Als voedergewas heeft een te zwaar gewas een slechte kwaliteit.

Op kruidenrijke graslanden komen de kruiden van nature in grotere aantallen voor en zijn verspreid over het hele perceel. De zode is open en divers van structuur door de vele kruiden met veel bloei-stengels en weinig blad. Dit heeft ook als voordeel dat kuikens zich goed kunnen voortbewegen in het grasland.

Kruidenrijk grasland (foto BoerenNatuur)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte. [7].
- Het gewas wordt minimaal 1 keer per 2 jaar gemaaid en afgevoerd [17].
- Minimaal a verschillende indicatorsoorten uit [lijst b](#) ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19]. (zie pakketvarianten).
- *Pakket a t/m c*: Er worden in de rustperiode van datum x tot datum y geen landbouwkundige bewerkingen uitgevoerd [1] (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

Soortenrijkdom

- Het grasland mag niet worden gescheurd en/of gefreesd.
- Het streven is dat kruidenrijk grasland via natuurlijke processen kruidenrijk is. Bij gebrek aan soorten in de zaadbank of in de omgeving kan pleksgewijs worden ingezaaid met een autochtoon, streekeigen mengsel of met soortenrijk hooi zaden worden aangevoerd. Dit is alleen een optie als de productiviteit gematigd is (rond 5-7 ton droge stof/hectare).

Beweiding en maaien

- Buiten de rustperiode wordt het gewas jaarlijks gemaaid en maaisel afgevoerd. Dit stimuleert de groei van bloeiende kruiden. Een tweede en/of derde keer maaien en afvoeren is toegestaan.
- Iedere maaibeurt een kruidenrijk deel (10% of meer) laten staan. Dit is gunstig voor zaadzetting van bloeiende kruiden en voor insecten. [*Let op uiteindelijk moet elk deel van het perceel eens in de 2 jaar vóór 1 oktober gemaaid worden in verband met de status landbouwgrond.*]
- Bewerkingen, waaronder beweiding, zijn in de rustperiode niet toegestaan, daarbuiten wel. Bij voorweiden mag je niet bloten.
- **Pakket hi:** Beweiding van de beheereenheid is toegestaan wanneer de beheereenheid is gelegen langs de randen van een perceel.

Bemesting

- **Pakket a t/m c:** Uitsluitend bemesting met vaste mest is toegestaan buiten de rustperiode. Dit pakket kan cumuleren met het pakket Ruige mest, ongeveer 5-10 ton per ha. Bij voorkeur bemesten na de rustperiode, om een te zwaar gewas te voorkomen.
- **Pakket h:** Bemesting is niet toegestaan bij kruidenrijk graslandranden.

Overige

- In het geval dat er ecologisch slootschonen plaatsvindt naast kruidenrijk grasland, mag de bagger niet op het kruidenrijk grasland gedeponeerd worden en moet het maaisel binnen paar dagen verwijderd worden. De bagger uit aangrenzende sloot moet dan op andere zijde worden gespoten. Is dat niet mogelijk, dan kan de combinatie kruidenrijk grasland en baggeren/ecologisch slootschonen niet.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemonkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel, op maximaal 10% van de beheereenheid.

Adviezen

- De beheereis van de aanwezigheid van indicatorsoorten [19] is bedoeld als indicator voor beperkt (of niet) bemesten van kruidenrijk grasland. Dit wordt door de NVWA gecontroleerd. De kwaliteit van kruidenrijk grasland kan ook op een andere manier gemonitord worden, door gebruik te maken van de verschillende ontwikkelingsstadia voor kruidenrijk grasland. Bij kruidenrijk grasland past dan een soortenrijkdom van 15-20 soorten grassen en kruiden per 25 m² (Schipper, 2014).
- Een kruidenrijk grasland dat te zwaar wordt, kan ook een jaar gewisseld worden met, bijvoorbeeld, extensief weiden, zodat het mozaïek meer variatie krijgt. Let er wel op dat het klopt met SCAN-ICT en het contract met de deelnemer.

Pakketvarianten

- 5a Kruidenrijk grasland, rust 1 april tot 15 juni, 4 indicatorsoorten
- 5b Kruidenrijk grasland, rust 1 april tot 22 juni, 4 indicatorsoorten
- 5c Kruidenrijk grasland rust 1 april tot 1 juli, 4 indicatorsoorten
- 5h Kruidenrijke graslandrand, 4 indicatorsoorten

6 Extensief beweid grasland

Introductie

Extensief beweid grasland is waardevol voor insecten en insectenetende vogels die voorkomen op wat korter gras en een bepaalde beweidingsdruk kunnen hebben, bijvoorbeeld de Kievit. De mestflaten van het vee trekken insecten aan die als voedsel dienen voor volwassen vogels en oudere kuikens.

Dit pakket werkt het best met een veebezetting van 1,5 GVE/ha. Beweiden met 3 GVE/ha is in samenhang binnen het weidevogelmozaïek waardevol. Dit geldt met name als er beweid wordt in plaats van gemaaid in de randzones van een mozaïek. Er wordt gewerkt met een lage veebezetting, zodat er voldoende ruimte voor weidevogels is. Dit pakket past bij een grasproductie van ca. 7 ton droge stof/hectare/jaar. De pakketvarianten onderscheiden zich door de periode van extensief beweiden en de veebezetting.

Beweiding met koeien levert meer variatie in structuur dan beweiding met schapen (Foto <https://www.collectiefkrimpenerwaard.nl/images/pdf/6%20pakketkaart%20extensief%20beleid%20grasland.pdf>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte [7].
- Beweiding is verplicht vanaf datum x tot datum y met minimale a en maximale veebezetting b GVE/ha (zie Bijlage 1) [8] (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

- In de periode van extensief beweiden vinden geen bewerkingen plaats, zoals maaien, rollen, slepen, scheuren, frezen, (her)inzaaien, doorzaaien en bemesten.
- In periode van extensief beweiden is het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen niet toegestaan. Buiten die periode is chemische onkruidbestrijding toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderszuring, jacobskruid en brandnetel, op maximaal 10% van de beheereenheid.

Adviezen

- Dit pakket past bij een productie van ca. 7 ton/ha.

- Beweiden met 3 GVE/ha is als alleenstaand beheerpakket weinig effectief, maar in samenhang binnen het weidevogelmozaïek is het waardevol. Met name in de randzones van een mozaïek, wanneer er beweid wordt in plaats van gemaaid, levert het een waardevolle bijdrage aan het mozaïek.

Pakketvarianten

- 6a Beweiding verplicht van 1 mei tot 15 juni, minimaal 1 en maximaal 1,5 GVE/ha.
- 6b Beweiding verplicht van 1 mei tot 15 oktober, minimaal 0,15 en maximaal 0,5 GVE/ha
- 6c Beweiding verplicht van 1 mei tot 15 juni, minimaal 1 en maximaal 3 GVE/ ha
- 6d Beweiding verplicht van 1 mei tot 1 juli, minimaal 1 en maximaal 1,5 GVE/ha
- 6e Beweiding verplicht van 15 mei tot 1 juli, minimaal 1 en maximaal 1,5 GVE/ha

7 Ruige mest

Introductie

Bemesting met ruige mest stimuleert het bodemleven, versterkt de bodemstructuur en de bodemorganische stof. Regenwormen en ander bodemleven is een belangrijke voedselbron is voor boerenlandvogels en zijn ook belangrijk voor de bodemstructuur. Regenwormen breken mest en strooisel af in bodemorganische stof en nutriënten. De grasgroei vertraagd enigszins ten opzichte van het gebruik van drijfmest of kunstmest, waardoor de percelen langer de open structuur houden die ze voor weidevogels geschikt maakt. Ook verwerken sommige weidevogels, met name Kievieten, het stro uit de ruige mest in hun nest. De vaste fractie van drijfmest pakt gunstig uit voor weidevogels en daarom past deze vorm ook in dit pakket.

Dit pakket is specifiek bedoeld voor boerenlandvogelbeheer en kan alleen in combinatie met andere, op broedvogels gerichte pakketten worden afgesloten. In pakketten t.b.v. bodemkwaliteit, water en klimaat is bemesting met ruige mest of andere bodemverbeteraars en plantenresten mogelijk via het pakket *Bodemverbetering* (pakket 39).

Ruige mest (foto <https://www.livinglabfryslan.frl/ruge-dong-ofte-wel-ruige-mest/>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding)

- Vaste mest is opgebracht (vaste mest: dierlijke meststoffen die niet verpompbaar zijn; besluit meststoffen 1Ai; Bijlage i uit Uitvoeringsregeling Meststoffenwet (Tabel I) rund (10,13), paard (25), schaap (56), dan wel met bodemverbeteraars gericht op bodembiologie uit [lijst a](#). [6].

Aanvullende beheervoorschriften

- De beheereis moet in dit beheerpakket ingevuld worden met ruige stalmest of met de vaste fractie van drijfmest.

- Dit pakket kan alleen in combinatie met een ander beheerpakket worden afgesloten (zie ook cumulatietabel).
- Op de beheereenheid wordt in een kalenderjaar ten minste 5 en maximaal 10 ton ruige stalmest of vaste fractie per hectare uitgereden, dit om te voorkomen dat de grasmat te zwaar voor weidevogelkuikens wordt.
- De ruige stalmest of vaste fractie wordt in één keer opgebracht.
- Als er sprake is van een rustperiode wordt de mest vanaf de dag volgend op de einddatum van de rustperiode van het betreffende agrarische beheerpakket tot de toegestane einddatum volgens de mestwetgeving uitgereden.
- Bij voorkeur wordt er niet vóór de rustperiode uitgereden, omdat dat leidt tot een te zwaar gewas dat slechte voederkwaliteit heeft. Daarnaast bestaat het risico dat het gewas doorschiet, platslaat of vervilt.
- Overleg met het collectief over het beste moment om de mest uit te rijden. Als er ruige mest of vaste fractie is uitgereden, dan moet er niet in dezelfde periode ook drijfmest uitgereden worden.

Pakketvarianten

7a Ruige mest

Meldingen

Uitrijden van ruige mest moet per perceel binnen 14 kalenderdagen na het uitrijden worden gemeld bij RVO.nl.

8 Hoog waterpeil voor weidevogels

Introductie

Door het slootpeil tijdelijk op te zetten ontstaat een plek waar het bodemleven goed beschikbaar is voor weidevogels. Ook vertraagt de grasgroei en wordt de structuur van de grasmat wat opener. Een hoog waterpeil werkt extra goed als het gelegen is naast kruidenrijk grasland, waar de weidevogels kunnen schuilen en als foerageergebied werkt voor de jonge vogels. De periode van hoog waterpeil is afgestemd op het weidevogelseizoen.

Hoog waterpeil in sloot remt de grasgroei in aangrenzend perceel (foto <https://www.slimmevogels.net/kennisnest/alle-items/weidevogels/13/beheer-waterpeil/27>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Waterpeil is x cm hoger dan aangegeven polderpeil. X cm boven zomer- dan wel winterpeil (volgens vergunning) [18] (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

- Er moet een vergunning van het Waterschap zijn om het peil hoger te zetten in sloten.
- Het oppervlaktewaterpeil naast de beheereenheid bereikt ná de verhoging een peil t.o.v. het (gemiddelde) maaiveld van 25 centimeter of minder op veengrond en 40 centimeter of minder op kleigrond.
- Het pakket kan niet worden afgesloten in gebieden die volgens het peilbesluit van het waterschap een drooglegging hebben van 70 cm of meer (zomerpeil).

Adviezen

- Dit pakket kan heel goed gecombineerd worden met andere beheerpakketten, zoals Kruidenrijk grasland (5), grasland met rustperiode (1) of legselbeheer op grasland (4).

- Opbrengstderving in het aangrenzende perceel wordt vergoed o.b.v. de periode en het peilver-
schil. Als richtlijn geldt: periode 15 februari – 15 juni of 15 maart – 15 juni. En het peilver-
schil: 20, 30 of 40 cm hoger dan peilbesluit omgeving, zie pakketvarianten.
- Voor de bepaling van de door de peilverhoging beïnvloede oppervlakte (= de oppervlakte
waarop de beheervergoeding betrekking heeft, de oppervlakte die dus ingetekend moet
worden in SCAN-GIS) wordt de volgende methode geadviseerd: vanuit de watergang waarin
het peil is opgezet wordt aan weerszijden op de oever vanaf de waterlijn 25 meter het land
in een effect verwacht. De lengte van de watergang x 25 meter op de ene oever, plus lengte
watergang x 25 meter op de andere oever = de beïnvloede oppervlakte.

Pakketvarianten

- 8a Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 20 cm verhoogd
t.o.v. het aangegeven polderpeil, van 15 februari tot 15 juni.
- 8b Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 30 cm verhoogd
t.o.v. het aangegeven polderpeil, van 15 februari tot 15 juni.
- 8d Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 20 cm verhoogd
t.o.v. het aangegeven polderpeil, van 15 maart tot 15 juni.
- 8e Het (oppervlakte-)waterpeil naast de beheereenheid wordt met minimaal 30 cm verhoogd
t.o.v. het aangegeven polderpeil, van 15 maart tot 15 juni.

9 Poel en klein historisch water

Introductie

Poelen en het aangrenzende landbiotoop zijn van groot belang als leefgebied voor diverse amfibieënsoorten. Ze zijn belangrijk als leefgebied van o.a. kikkers, salamanders, libellen en waterplanten. Aanleg en goed onderhoud van poelen is belangrijk om deze soorten te behouden.

Gefaseerd beheer van de poel zelf en openheid rondom (een deel van) de poel is van belang om een goede voorplantingsbiotoop voor amfibieën te behouden. Door vegetatie periodiek en gefaseerd te maaien vinden insecten in de niet-gemaaide delen een overwinteringsplek. Maaisel uit de poel moet binnen een week na schonen worden afgevoerd. Als het langer blijft liggen (wel uit de oever halen), kruipen er allerlei dieren in (onder andere insecten, eventueel ringslangen, muizen, e.a.) en verruigt de oever. Zijn deze soorten toch in het maaiafval gekropen dan is het gewenst om het op een vaste hoop te laten liggen, bijvoorbeeld als ringslangenhoop.

Poelen en ook klein historisch water in dit beheerpakket bestaan uit geïsoleerd water, om te voorkomen dat er vissen in komen. Afwezigheid van vissen is wenselijk omdat vissen amfibieënlarven en -eitjes eten waardoor succesvolle voortplanting van de amfibieën sterk negatief beïnvloed kan worden.

Poel (foto: <https://www.ravon.nl/Helpdesk/poel-aanleggen>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Minimaal 5% tot maximaal 35% van de eenheid of van het leefgebied² onder beheer is jaarlijks geschoond dan wel geschoond en gemaaid dan wel gemaaid [23].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

² Wanneer er percentages per eenheid of leefgebied staan, dan betekent dat dat er gewerkt wordt aan gefaseerd beheer. Geldt met name voor Dooradering. Dus niet alles in één keer, maar ieder jaar een deel. De schaal waarop dat gebeurt, kan variëren. Soms per element, vaak per groep elementen in een gebied/polder/regio. Het beste kan dat gedaan worden via een beheerplan op het passende schaalniveau.

Aanvullende beheervoorschriften

- Dit beheerpakket betreft geïsoleerde wateren.
- Wanneer een poel wordt geschoond, dan gebeurt dat in de periode 15 augustus tot 15 oktober. In deze periode zijn er vrijwel geen amfibieën aanwezig in het water.
- Jaarlijks beheer van de poel bestaat uit controleren dat de poel niet dichtgroeit en schonen waar dat nodig is (15 augustus-15 oktober).
- Maximaal 75% van de oppervlakte van de poel wordt geschoond bij het groot onderhoud.
- Er wordt ongeveer één keer in de 6 tot 12 jaar geschoond, maar dit hangt af van de situatie per poel. Bij achterstallig onderhoud kan vaker schonen nodig zijn. Schoon niet alle poelen in het leefgebied in één keer.
- Het streven is dat minimaal de helft van de poel in de periode 15 maart tot 15 juli uit open water bestaat. Als de poel te veel dicht groeit is onderhoud nodig, ter plaatse moet dat beoordeeld worden. Houtopslag kan (deels) ook worden verwijderd.
- Een incidentele droogval is toegestaan in de periode 15 juli tot 15 november. Dit helpt ook om te voorkomen dat er vissen in de poel overleven.
- Sloopmaaisel of bagger mag niet verwerkt worden in het element. Het maaisel uit de poel moet worden afgevoerd binnen een week na het schonen. Snoeiafval en maaisel uit de oever wordt ook afgevoerd. Bij een ruime oever kan snoeiafval op rillen worden gelegd.
- Voorkom vertrapping van de oevers en uitwerpselen in het water bij het gebruik van de poel als veedrinkpoel. Dit kan worden gedaan door de poel zodanig uit te rasteren dat het vee alleen met de voorpoten in het water kan om te drinken.
- Er mogen geen gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in het element gebruikt worden.
- Er mogen geen vissen of andere dieren (zoals eenden en ganzen) worden uitgezet of gekweekt.
- *Pakket a en c*: Element kleiner dan 175 m².
- *Pakket b en d*: Element groter dan 175 m².

Adviezen

- Ook de oeverzone kan tot de poel worden gerekend.
- Bij aanwezigheid van vee kan een combinatie met een drinkbak een goede oplossing zijn.

Pakketvarianten

- 9a Kleine poel met jaarlijks beheer en groot onderhoud
- 9b Grote poel met jaarlijks beheer en groot onderhoud
- 9c Kleine poel met jaarlijks beheer
- 9d Grote poel met jaarlijks beheer

Meldingen

Groot onderhoud (schoenen/maaien) zo snel mogelijk, maar uiterlijk binnen 14 kalenderdagen melden bij RVO. Daarbij de oppervlakte opgeven die wordt geschoond/gemaaid.

10 Natuurvriendelijke oever

Introductie

Een natuurvriendelijke oever is een door de mens aangebrachte aaneengesloten oever langs een waterloop, in de vorm van een plas-drasberm of een flauw talud (hellingshoek ca 1:3). De begroeiing bestaat uit inheemse waterplanten en/of plantensoorten van natte ruigte en natte graslanden.

Een natuurvriendelijke oever heeft een belangrijke functie als leefgebied voor soorten als bittervoorn, grote modderkruiper en rugstreeppad en ook in het weidevogelbeheer zijn natuurvriendelijke oevers van belang. Daarnaast helpt de begroeiing van de natuurvriendelijke oever tegen uitspoeling van nutriënten doordat de vegetatie nutriënten opneemt. Dit ondersteunt de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Natuurvriendelijke oevers beschermen tegen afkalven van de oever. Door, bijvoorbeeld, drinkbakken te plaatsen, voorkom je vertrapping van de oever door vee. Dat helpt om te voorkomen dat veen 'weglekt' naar de sloot en wordt extra slibvorming voorkomen. Slib in veensloten is een belangrijke bron van methaanuitstoot. Natuurvriendelijke oevers dragen daardoor bij aan klimaatmitigatie omdat slibvorming en daarmee methaanuitstoot voorkomen wordt.

Natuurvriendelijke oever (foto: <https://www.rijnland.net/regels-op-een-rij/subsidies-en-andere-financi%C3%A4le-bijdragen/natuurvriendelijke-oever/>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Minimaal 25% tot maximaal 75% van de eenheid of van het leefgebied onder beheer is jaarlijks geschoond danwel geschoond en gemaaid danwel gemaaid [23].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

Aanvullende beheervoorschriften

- De natuurvriendelijke oever is minimaal 3 meter breed.
- Een natuurvriendelijke oever wordt gefaseerd gemaaid: ongeveer één derde blijft jaarlijks staan in blokken of sinusbeheer.
- Maaien van de natuurvriendelijke oever mag alleen gebeuren in de periode half augustus (op zijn vroegst 1 augustus) en eind oktober (op zijn laatst) 30 november.

- Het maaisel moet worden afgevoerd binnen een week na het maaien. Als het langer blijft liggen, kruipen er allerlei dieren in (onder andere insecten, muizen, ...). Voorkomen van verruiging, droge vegetatie, direct afvoeren. Dan is het gewenst om het op een vaste hoop te laten liggen.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jakobskruiskruid en brandnetel.
- Op bufferstrook is chemische onkruidbestrijding ook niet toegestaan.
- Niet branden in het element of in de directe omgeving van het element.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Voorkom vertrapping door vee, door bijvoorbeeld het plaatsen van mobiele drinkbakken of zelfdrinkers.
- **Pakket a:** De oppervlakte wordt niet beweid.
- **Pakket b:** Uitsluitend beweiding met schapen toegestaan.

Adviezen

- Beheer in de eerste helft van augustus en in november moet gezien worden als noodoplossing. Bij voorkeur vindt het maaien/schonen plaats tussen medio augustus en eind oktober, vanwege de voortplanting van vissen en amfibieën in de zomer en overwintering/rustperiode vanaf november.
- Nieuw aangelegde natuurvriendelijke oevers hoeven de eerste jaren vaak minder gemaaid te worden, zodat de vegetatie zich goed kan ontwikkelen, voorkom wel de opslag van bomen zoals wilgen en elzen.
- Kleine blokken maaien leidt tot meer variatie.
- Pakket kan cumuleren met Hoog waterpeil (pakket 8 of 54)
- Een eventuele bufferstrook gaat pas tellen in breedte waar de natuurvriendelijke oever ophoudt (Zie GLMC4 voor details).

Pakketvarianten

10a **Natuurvriendelijke oever**

10b **Natuurvriendelijke oever met schapenbegrazing**

Meldingen

Uitgevoerd beheer (schonen/maaien) zo snel mogelijk maar uiterlijk binnen 14 kalenderdagen melden bij RVO. Alleen het deel melden dat gemaaid/geschoond is.

11 Rietzoom en klein rietperceel

Introductie

Rietzomen zijn landschapselementen die bestaan uit smalle rietstroken die grenzen aan agrarisch gebruikte percelen. Vanwege een extensief gebruik zijn ze een belangrijk broedgebied voor rietvogels en daarnaast zijn ze van belang voor amfibieën, de ringslang, libellen en moerasvegetaties.

Rietzoom (Poldernatuur Zeeland)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding)

- Minimaal 25% tot maximaal 75% van de eenheid of van het leefgebied onder beheer is jaarlijks geschoond dan wel geschoond en gemaaid dan wel gemaaid [23].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

Aanvullende beheervoorschriften

- Wanneer het riet wordt gemaaid, dan gebeurt dat in de periode 1 september tot 1 maart, buiten het broedseizoen van de rietvogels.
- De oppervlakte wordt in een cyclus van minimaal éénmaal per 4 jaar en maximaal éénmaal per 2 jaar geschoond en/of gemaaid.
- Er mogen geen gewasbeschermingsmiddelen en/of meststoffen in het element worden gebruikt.
- Maximaal 20% van de oppervlakte van het element bestaat uit struweel.
- Een smalle rietzoom is smaller dan 5 meter, een brede rietzoom is breder dan 5 meter.
- De oppervlakte wordt niet beweid.

Adviezen

- Maai bij voorkeur gefaseerd.

Pakketvarianten

11a [Smalle rietzoom](#)

Meldingen

Uitgevoerd beheer (schonen/maaien) zo snel mogelijk maar uiterlijk binnen 14 kalenderdagen melden bij RVO. Alleen het deel melden dat gemaaid/geschoond is.

13 Botanisch grasland

Introductie

Botanisch grasland kan een belangrijke bijdrage leveren aan de leefomgeving van vogels, insecten, amfibieën en kleine zoogdieren. Het gaat vaak om typisch 'ouderwets' grasland met een wat pollige structuur en verspreid voorkomende kruiden. De aanwezige kruiden zijn een voedselbron voor dieren; de aanwezige nectar trekt insecten aan die op hun beurt voedsel kunnen vormen voor diverse boerenlandvogels. Door percelen die beweid zijn niet te bloten blijven de 'eilandjes' met langer gras behouden, waardoor deze ook een biodiversiteitswaarde leveren. Het streven is dat er zo'n 15-20 verschillende grassen en kruiden per 25 m² aanwezig zijn op een botanisch graslandperceel.

Doelsoorten van de leefgebieden droge dooradering en open grasland waarvoor botanisch grasland meerwaarde heeft, onder andere: graspieper, patrijs, veldleeuwerik. Ook de kwartelkoning maakt gebruik van deze graslanden. Deze vogel broedt van ca. mei tot augustus, daarom is een rustperiode vanaf medio juni tot later in de zomer gewenst, dit kan via de pakketvarianten met rustperiode.

Botanisch grasland (foto <https://www.collectiefveluwe.nl/botanisch-grasland>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte [7].
- Het gewas wordt minimaal 1 keer per 2 jaar gemaaid en afgevoerd. [17].
- **Pakket a:** Beweiding is toegestaan vanaf 1 maart tot 1 oktober met maximale veebezetting 2 GVE/ha (zie Bijlage 1) [21].
- **Pakket a t/m b:** Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit [lijst b](#) ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19].

Aanvullende beheervoorschriften

Bemesting en andere bewerkingen

- De beheereenheid wordt normaal gesproken niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht. In overleg met het collectief kan een onderhoudsbemesting met ruige mest of bekaliking worden gegeven (ongeveer één keer in de 5 jaar, afhankelijk van de situatie ter plekke).
- Het grasland mag niet worden gescheurd en/of gefreesd.

Beweiding en maaien

- Als er wordt gemaaid, dan maaien en afvoeren. Klepelen is niet toegestaan omdat dat de kruidenrijkdom onderdrukt.
- **Pakket a**: Niet bijvoeren bij beweiding.
- **Pakket b**: bij de volveldse hooilandpakketten mag er eventueel beweid worden tussen de einddatum van de rustperiode en 1 maart.

Overige

- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel, op maximaal 10% van de beheereenheid.

Adviezen

- De beheereis van de aanwezigheid van indicatorsoorten [19] (4 bij alle varianten, behalve botanisch hooiland extra divers: 8 soorten) is bedoeld als indicator voor niet of zeer beperkt bemesten. Dit wordt door de NVWA gecontroleerd. De kwaliteit van botanisch grasland kan ook op een andere manier gemonitord worden, door gebruik te maken van de verschillende ontwikkelingsstadia voor botanisch grasland. Bij botanisch grasland past dan een soortenrijkdom van 20-40 soorten grassen, kruiden en mossen per 25 m² (Schipper, 2014).
- Maaien leidt tot het beste resultaat als het gefaseerd wordt gedaan: per maaibeurt ca 20% laten staan, bijvoorbeeld in de vorm van sinusbeheer. Dit zorgt voor variatie die flora, insecten en vogels ten goede komt. Uiteindelijk moet elk deel van het perceel eens in de 2 jaar voor 1 oktober gemaaid worden in verband met de status landbouwgrond.
- Voor fauna kan gedurende één jaar omzetten van botanisch hooiland naar weiland zinvol zijn. Let wel op bijhouden van de wijzigingen in SCAN-ICT en het contract met de deelnemer.
- Botanische graslandranden vormen een waardevolle combinatie met opgaande landschapselementen. In dat geval is het aan te raden dat de randen aan de zonzijde van het landschapselement liggen.

Pakketvarianten:

13a Botanisch weiland (4 indicatorsoorten)

13b Botanisch hooiland (4 indicatorsoorten)

20 Hakhoutbeheer

Introductie

Houtwallen en houtsingels zijn als lijnvormig landschapselement een verbindingsweg door het agrarische landschap voor kleine zoogdieren. Ook amfibieën en insecten, zoals vlinders, maken hier gebruik van. Ze bieden nest-, schuil- en voedselgelegenheid voor vogels zoals geelgors, grauwe klauwier, houtduif en torenvalk en zorgen simpelweg ook voor een aantrekkelijk cultuurlandschap.

Hakhoutbeheer heeft tot doel om gelaagdheid in de houtwal en houtsingel te krijgen, met een kruidlaag, struiklaag en boomlaag. Daarvoor is het nodig om het gefaseerd te beheren. Gefaseerd beheer betekent dat er één keer in de ca 6 jaar groot onderhoud plaatsvindt (tussenkap) en één keer in de ca 25 jaar het element helemaal wordt teruggezet (eindkap). De naamgeving van het beheer kan regionaal verschillen. Ook bij eindkap heeft het meerwaarde om enkele bomen te sparen (overstaanders). Belangrijk hierbij is de aansturing door het collectief. Zonder actief hakhoutbeheer verandert het landschapselement in een bomenrij zonder onderbegroeiing. Dergelijke elementen hebben een veel lagere bijdrage aan de biodiversiteit doordat zij minder schuil- en voedselgelegenheid bieden. In het netwerk van landschapselementen worden tussenkap en eindkap ieder jaar op een andere plaats gepland.

Het jaarlijkse beheer van elementen die geen groot onderhoud nodig hebben is vooral gericht op veiligheid. Voorkomen moet worden dat dood hout valt en gevaar oplevert. Ook kan het nodig zijn om bramen en brandnetels terug te snoeien.

Hakhoutbeheer langs natuurlijke beken draagt bij aan de verbetering van de waterkwaliteit. De kruid-, struik- en boomlaag zorgen voor schaduwwerking en houden de oevers vast. Invallend blad en takken en ingroeïende boomwortels bieden schuilplaatsen en voedsel voor beekfauna. Van belang is om de zijde aan de waterkant niet te snoeien.

Beschadiging van het wallichaam door vertrapping of aanvreten van de vegetatie door vee moet worden voorkomen door het plaatsen van een raster. Als er geen vee loopt, is een raster niet nodig.

Houtwal in Noardlike Fryske Wâlden (<http://www.noardlikefryskewalden.nl/over-nfw/>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11].

- Jaarlijks is minimaal 1% tot maximaal 40% van oppervlakte van de beheereenheden in het leefgebied gekapt, geknot, gesnoeid of gedund ten behoeve van handhaven verschijningsvorm [22].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

Aanvullende beheervorschriften

- De landschappelijke verschijningsvorm moet in stand blijven. Deze wordt vastgelegd in het beheerplan. Bij de bepaling van de verschijningsvorm kan gebruik gemaakt worden van de omschrijvingen van diverse landschapselementen in de Index Landschap.
- Ieder jaar wordt het element gecheckt op dood hout dat een risico oplevert voor de veiligheid. Eventueel worden exoten verwijderd en worden bramen teruggesnoeid.
- Het element bestaat bij voorkeur uit inheemse, streekeigen soorten. Ongewenste (hout)soorten mogen via uitgraven, mechanische of stobbenbehandeling worden bestreden.
- **Pakket b**: Eén keer in de contractperiode vindt een tussenkap plaats.
- **Pakket c**: Eén keer in de contractperiode vindt een eindkap plaats. De werkwijze wordt door het collectief bepaald.
- Hakhoutbeheer langs natuurlijke beken: jaarlijks tussen 5 en 10% snoeien en kap maximaal één keer per 12 jaar, zijde langs de beek niet snoeien of kappen
- Het snoeien vindt jaarlijks plaats van 1 januari t/m 14 maart en/of vanaf 1 oktober.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel. Niet branden in het element of in de directe omgeving van het element.
- Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element. Takken mogen wel op rillen worden gelegd.
- Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in het element.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Er wordt beschermd tegen schade als gevolg van beweiding op aangrenzende gronden. Het raster mag niet aan de bomen bevestigd worden.

Adviezen

- Bij aanplant van nieuwe bomen en struiken is het belangrijk om voor autochtoon, streekeigen planten te gaan. Die hebben grote meerwaarde voor de biodiversiteit.

Pakketvarianten

20a Jaarlijks onderhoud

20b Jaarlijks onderhoud + tussenkap in de contractperiode

20c Jaarlijks onderhoud + eindkap/groot onderhoud in de contractperiode

Meldingen

Uitgevoerd groot beheer tussen 1 oktober 2024 t/m 14 maart 2025, moet uiterlijk 28 maart 2025 zijn gemeld bij RVO voor beheerjaar 2025. De melding mag gebundeld gedaan worden. Alleen het deel melden dat gesnoeid is.

Wijziging t.o.v. 2024

- Minimale meldingspercentages in activiteit 22 gewijzigd van 5% naar 1%.

29 Bosje

Introductie

Een bosje is een vlakvormige houtopstand die vroeger vaak aangeplant en beheerd werd als hakhout, maar tegenwoordig niet meer als hakhout wordt beheerd en is doorgeschoten. Dit landschapselement komt in veel agrarische gebieden in Nederland voor en wordt beheerd als bos met hoog opgaande inheemse bomen. Het kan ook als bossingel voorkomen.

Zeker in combinatie met aanliggende zomen en/of kruidenrijke perceelranden leveren deze bosjes een waardevolle bijdrage aan de biodiversiteit. Ze fungeren als leefgebied voor vogels als geelgors (gebruikt de bomen als zangplek), wielewaal, zomertortel, grote lijster, gekraagde roodstaart, torenvalk en ransuil. Vleermuizen maken ook graag gebruik van bosjes, mits er hoge of oude bomen aanwezig zijn. Bosjes vormen ook landhabitat voor amfibieën, zoals de kamsalamander.

Bosje – foto <http://sustainablefootprint.org/nl/tiny-woodlands-are-more-important-than-previously-thought/>

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Er wordt gevrijwaard voor beschadiging door vee van 1 januari tot 31 december [11].
- Jaarlijks is minimaal 1% tot maximaal 40% van oppervlakte van de beheereenheden in het leefgebied is gekapt, geknot, gesnoeid of gedund ten behoeve handhaven verschijningsvorm [22].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

Aanvullende beheervoorschriften

- Van 15 maart tot 16 juli mag niet gesnoeid worden vanwege de Uitvoeringsregeling GLB 2023.
- Het snoeien vindt jaarlijks plaats van 1 januari tot en met 14 maart en/of vanaf 16 juli.
- Het bosje wordt beheerd als bos met hoog opgaande bomen.
- Een bosje in het ANLb heeft een beperkte omvang, tot ca 1 hectare. Het grenst aan landbouwgrond en is aan minimaal drie zijden vrij liggend. Het kan ook als bossingel voorkomen. Bosjes groter dan 1,5 hectare worden in het NSP niet meer gezien als agrarisch landschapselement maar als natuurterrein. Deze komen dus niet in de landschapslaag.
- **Pakket a:** De randen van het element worden als hakhout beheerd met een cyclus van eens in de 6 – 25 jaar.

- **Pakket b:** Bosjes die in de contractperiode geen groot beheer nodig hebben, vallen onder jaarlijks beheer.
- Snoeihout mag op stapels of rillen in het element verwerkt worden voor zover het de ondergroei en/of de stoven niet schaadt. Als snoeihout versnipperd wordt mogen de snippers niet verwerkt worden in het element.
- Bemesting is niet toegestaan.
- Sloopmaaisel, bagger, maaisel en tuinafval mogen niet verwerkt worden in de beheereenheid.
- Het element wordt waar nodig beschermd tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Een raster mag niet aan de bomen of struiken bevestigd worden.
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel.
- Niet branden in het element of in de directe omgeving van het element.

Adviezen

- Inheemse, autochtone en streekeigen soorten worden gestimuleerd.
- Ongewenste (invasieve) soorten mogen worden bestreden.

Pakketvarianten

29a Bosje: jaarlijks beheer plus periodiek onderhoud in de contractperiode

29b Bosje: jaarlijks beheer

Meldingen

Uitgevoerd groot beheer tussen 16 juli 2024 t/m 14 maart 2025, moet uiterlijk 28 maart 2025 zijn gemeld bij RVO voor beheerjaar 2025. De melding mag gebundeld gedaan worden. Alleen het deel melden dat gesnoeid is.

Wijziging t.o.v. 2024

- Minimale meldingspercentages in activiteit 22 gewijzigd van 5% naar 1%.

39 Bodemverbetering op grasland en bouwland

Introductie

Dit pakket richt zich op verbetering van de bodem van grasland en bouwland door het opbrengen van organische mest, bodemverbeteraars of met plantenresten. De structuur, chemische samenstelling en bodemleven hebben hier baat bij en dit ondersteunt de productiefunctie. Doordat er organische stof wordt toegevoegd aan het perceel, houdt de bodem meer koolstof vast en verbetert de infiltratiecapaciteit van de bodem én kan de bodem het vocht beter vasthouden. Dit pakket past binnen de categorieën Water en Klimaat.

De twee pakketten op grasland onderscheiden zich door het feit dat variant a zich beperkt tot bemesten met ruige stalmest op grasland, daar horen de indicatorsoorten bij. Op variant d mogen naast ruige mest ook andere vaste meststoffen of bodemverbeteraars worden opgebracht, vanwege de ruimere mogelijkheden is de vergoeding voor d een stuk lager.

Onderscheid tussen de twee varianten op bouwland: in variant b worden plantresten en bodemverbeteraars op gebracht waarvoor geen wettelijke verplichting bestaat om onder te werken. In variant c worden ze wel binnen 2 weken ondergewerkt en daar wordt een vergoeding voor gegeven.

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- **Pakket a:** Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit [lijst b](#) ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19].
- **Pakket a en d:** Het gewas wordt minimaal 1 keer per 2 jaar gemaaid en afgevoerd [17].
- **Pakket a, b en d:** Vaste mest is opgebracht (vaste mest: dierlijke meststoffen die niet verpompbaar zijn; besluit meststoffen 1Ai; Bijlage i uit Uitvoeringsregeling Meststoffenwet (Tabel I) rund (10,13), paard (25), schaap (56)), dan wel met bodemverbeteraars gericht op bodembioïologie uit [lijst a](#) [6].
- **Pakket c:** Plantresten (a), [lijst a](#) conform 6 (b) en/of andere bodemverbeteraars (c) al dan niet opgebracht, zijn ondergewerkt binnen 2 weken na aanbrengen [30].

Aanvullende beheervoorschriften

- **Pakket a en d:** Deze pakketvarianten kan je toepassen op grasland
- **Pakket b en c:** Deze pakketvarianten kan je toepassen op bouwland
- Volg de wettelijke uitrijperioden.
- Dit pakket kan alleen worden afgesloten binnen de Categorieën Water en Klimaat.
- Volg [de lijsten* van toegestane meststoffen en bodemverbeteraars](#) zoals opgenomen in bijlage 4 bij de SVNL.
- **Pakket a:** Bemesting is alleen toegestaan met vaste strorijke mest.
- **Pakket a:** De vaste mest wordt in één keer opgebracht.
- **Pakket a:** Op de oppervlakte wordt ten minste 10 en maximaal 20 ton vaste mest per hectare uitgereden.
- **Pakket b:** Vaste mest wordt direct ondergewerkt (dit is een wettelijke verplichting).
- **Pakket b:** Bodemverbeteraars met dierlijke meststoffen worden direct ondergewerkt (dit is een wettelijke verplichting).
- **Pakket c:** Plantenresten worden in één keer opgebracht en binnen twee weken na opbrengen ondergewerkt.
- **Pakket c:** Enkel bodemverbeteraars zonder dierlijke meststoffen vallen onder dit pakket (bv compost, stro, e.a.)
- **Pakket d:** Vaste mest of bodemverbeteraars voor grasland worden in één keer opgebracht.

Adviezen

- Bodemverbeteraars met dierlijke meststoffen passen niet in variant c, deze moeten verplicht direct na opbrengen worden ondergewerkt volgens de meststoffenwet (kan wel via variant b).
- Plantresten en bodemverbeteraars worden zo veel mogelijk van regionale plantenresten gemaakt. Bijvoorbeeld sloopmaaisel of bermmaaisel.
- Deze pakketvarianten kunnen met verschillende eco-activiteiten cumuleren.

Pakketvarianten

39a Bodemverbetering grasland met enkel ruige stalmest

39b Bodemverbetering bouwland met vaste mest of bodemverbeteraars

39c Bodemverbetering bouwland met gewasresten, incl. stro & groenbemesters en onderwerken

39d Bodemverbetering op grasland met vaste mest of bodemverbeteraars

Meldingen

Pakket a, b en d: Zo snel mogelijk, maar uiterlijk binnen 14 kalenderdagen na uitrijden, het uitgevoerde beheer melden bij RVO.

Pakket c: Zo snel mogelijk, maar uiterlijk binnen 14 kalenderdagen na onderwerken, het uitgevoerde beheer melden bij RVO.

41 Ontwikkeling kruidenrijk grasland

Introductie

Dit pakket is bedoeld voor percelen waar je (extensief) kruidenrijk grasland wilt ontwikkelen, maar die nu nog zeer soortenarm zijn. Deze percelen worden bijvoorbeeld gedomineerd door witbol of bestaan nog geheel uit Engels raaigras. Verschralen van de bodem bevordert de kruidenrijkdom, dat wil zeggen dat er niet wordt bemest, er geen bagger wordt opgebracht en het maaisel wordt afgevoerd. Ook door beweiding achterwege te laten, voorkom je bemesting van het perceel en zorg je voor een snellere verschraling van het perceel. Vroeg maaien is van belang om het dominantiestadium van witbol te doorbreken, dan wel om zoveel mogelijk voedingsstoffen af te voeren. Omdat de eerste snede in het broedseizoen is, zal er naar nesten gezocht moeten worden.

Witbol domineert hier de vegetatie, terugdringen door tweede helft mei te maaien (foto <https://www.ecopedia.be/planten/gestreepte-witbol>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Er wordt aantoonbaar gezocht naar nesten. Gevonden nesten zijn geregistreerd (bijv op stalkaart of via geo informatie) [5].
- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte [7].
- Het gewas wordt minimaal 1 keer per 2 jaar gemaaid en afgevoerd [17].
- Minimaal 2 verschillende indicatorsoorten uit [lijst b](#) ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19].
- **Pakket a** (verschralen productief grasland): Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, via een rustperiode van 1 april tot 27 april [5].
- **Pakket b** (doorbreken Witbol dominantie): Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, via een rustperiode van 1 april tot 22 mei [5].
- **Pakket c** (kuikenveld bij verschralen productief grasland): Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, via een rustperiode (vanaf 1 april) tot 15 juni [5].

- **Pakket d** (kuikenveld bij doorbreken Witbol dominantie): Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen, via een rustperiode (vanaf 1 april) tot 15 juni [5].

Aanvullende beheervorschriften

- Het beheer begint met **pakket a of b**: rust en nesten registreren.
- Als er nesten en kuikens worden gevonden, worden deze beschermd door die delen van het grasland niet te maaien. Deze delen – kuikenvelden met rust – kunnen worden omgezet in **pakket c of d**.
- De beheereenheid wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht.
- De beheereenheid wordt jaarlijks minimaal drie keer gemaaid en afgevoerd. De eerste maaibeurt gebeurt zo vroeg mogelijk, om een te zwaar gewas en een eventuele dominantie van witbol te voorkomen, de laatste maaibeurt is in september/oktober.
- Als er een kruidenrijk deel aanwezig is (bijvoorbeeld in de randen), dan blijft minimaal 10% van het kruidenrijke deel per maaibeurt staan. Per maaibeurt kan dat rouleren.
- (Na)beweiding is mogelijk vanaf 1 augustus.
- Het gewas moet kort de winter in.
- Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of ingezaaid.
- Klepelen is niet toegestaan.

Adviezen

- Het ontwikkelen van kruidenrijk grasland vergt maatwerk. Belangrijk is om de uitgangssituatie goed te beoordelen en een meerjarig beheerplan op te stellen. Denk aan afwisseling met pakket extensief beweiden.
- Bij nabeweiding de veedichtheid afstemmen met het collectief.
- Als er geen vogels broeden of kuikens aanwezig zijn, wordt alleen **pakket a en b** gebruikt.

Pakketvarianten

- 41a Verschralen voedselrijk grasland
- 41b Doorbreken Witbol dominantie
- 41c Verschralen voedselrijk grasland plus aansluitend kuikenveld
- 41d Doorbreken Witbol dominantie plus aansluitend kuikenveld

42 Legselbeheer op bouwland en uitgesteld zaaien

Introductie

Dit pakket helpt boeren bij de bescherming van nesten en kuikens op bouwland. Het gaat dus vaak om maïslaan, maar niet uitsluitend. Doordat bekend is waar nesten en kuikens aanwezig zijn, kunnen werkzaamheden daarop worden afgestemd.

Contact met veldmedewerkers en/of vrijwilligers is erg belangrijk. Zij brengen de nesten en kuikens in kaart, waarbij zoveel mogelijk vanaf de rand van het perceel gemonitord wordt. Nesten worden geregistreerd, het liefst digitaal. Nesten worden beschermd tegen verstoring via verplaatsen, nestbeschermers of via uitstellen van zaaien van het gewas.

Kievit op bouwland met uitgesteld zaaien, fragment (foto <https://boerin.files.wordpress.com/2016/05/bewegingscamera-bij-kievitsnest-1.jpg>)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Er wordt aantoonbaar gezocht naar nesten. Gevonden nesten en/of kuikens zijn geregistreerd (bijvoorbeeld op stalkaart of via geo informatie) en worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen of beschermd via het plaatsen van nestbeschermers. Voor specifieke soorten kan nestgelegenheid worden geplaatst [5].
- *Pakket b t/m d*: Gevonden nesten en/of kuikens worden beschermd en gevrijwaard van alle landbouwkundige bewerkingen via een rustperiode van datum x tot datum y waarbij de vrijwaring tenminste 14 kalenderdagen duurt (zie pakketvarianten) [5].

Aanvullende beheervoorschriften

- **Pakket a:** De beheereenheid wordt tijdens het broedseizoen één of meerdere malen gecontroleerd op aanwezige legsels. Monitoring van nesten en kuikens zoveel mogelijk zonder betreding van het veld uitvoeren (bijvoorbeeld vanaf de rand van het perceel of met drones).
- Nesten moeten worden geregistreerd en je moet ook aan kunnen tonen dat er naar nesten gezocht is, ook als er geen nesten zijn. Het liefst zien we dat nesten digitaal worden geregistreerd (Boerenlandvogelmonitor, BFVW, Avimap), met een registratie die up-to-date is. Registreren kan eventueel via stalkaarten.
- Legselbeheer op bouwland en een rustperiode op bouwland heeft alleen zin als er aangrenzend opgroeihabitat voor kuikens aanwezig is. Daarom moet er ook gezorgd worden voor opgroeihabitat, zoals kruidenrijke akkerranden of direct aangrenzend weidevogelgrasland.

Adviezen

- Vooral percelen waar de groenbemester niet te vol uit de winter komt zijn geschikt.
- Op zand en löss moet (o.a.) na de teelt van maïs een vanggewas gezaaid worden en daarom moet maïs op tijd geoogst kunnen worden. Om die reden is bij dit pakket een vroegrijpend maisgewas gewenst.

Pakketvarianten

42a **Legselbeheer op bouwland**

42b **Rustperiode op bouwland van 15 maart tot 15 mei**

46 Verbrede bufferstrook

Introductie

Een verbrede bufferstrook is een akkerrand langs open water. Het is een aanvulling op de verplichte bufferstrook vanuit het 7^e NAP. Op bufferstroken wordt geen productief gewas geteeld. Ze zijn ingezaaid met een mengsel van grassen en kruiden. Ze worden niet bemest en niet bespoten. Vanwege de geringere bodemverstoring en de grotere bufferwerking boeken brede, meerjarige akkerranden meer resultaat voor de waterkwaliteit dan smalle, eenjarige randen.

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 augustus uit gras, ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (luzerne, rode klaver), braak (inzaai), braak - spontane opkomst of een combinatie van deze [9].
- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte [7].

Aanvullende beheervoorschriften

- Verbrede bufferstroken liggen langs de verplichte bufferzones.
- Bij maaiwerkzaamheden wordt het maaisel binnen een maand afgevoerd, tenzij in het beheerplan gegronde redenen zijn aangevoerd om dit niet te doen.
- Bemesting van de beheereenheid en chemische bestrijdingsmiddelen zijn niet toegestaan.

Adviezen

- Als de rand een minimale breedte moet hebben, kan dat in SCAN-ICT worden aangegeven.
- Verbrede bufferzones zijn bij voorkeur meerjarig, het gebruikte zaadmengsel past bij de regio en het doel van de rand en wordt in overleg met het collectief gekozen. Mengsels met inheemse, autochtone soorten hebben sterke voorkeur, vanwege de meerwaarde voor biodiversiteit, maar voor de bufferwerking is een grazige vegetatie ook passend.

Pakketvarianten

46a [Verbrede bufferstrook](#)

Bijlage 1. GVE tabel

Soort	Leeftijd/categorie	Coëfficiënt
Runderen	jonger dan zes maanden	0,4
	van zes maanden tot en met twee jaar	0,6
	ouder dan twee jaar	1,0
Paardachtigen	jonger dan zes maanden	0,4
	ouder dan zes maanden	1,0
Schapen, geiten en alpaca's		0,15
Varkens	fokzeugen >50 kg	0,5
	andere varkens	0,3
Pluimvee	leghennen	0,014
	ander pluimvee	0,03

Bron: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2290&from=EN>

- In de Europese uitvoeringsverordening (dd. 21 december 2021) staat een tabel met GVE normen. Deze is hetzelfde als de GVE norm tabel uit 2016
- Eind 2019 is door provincies als aanvulling op de GVE tabel in de Europese uitvoeringsverordening de volgende normen zijn vastgesteld: Veulen: 0,4 GVE en Alpaca: 0,15 GVE
- In de uitvoeringsregeling GLB 2023 (dd. 10 november 2022, Nr 29696-n1 in de Staatscourant) wordt in artikel 30 naar GVE normen verwezen die betrekking hebben op regelingen voor zeldzame huisdierrassen, deze zijn níet van toepassing op het ANLb.